

**MINISTERE DE LA REGION DE
BRUXELLES-CAPITALE**

ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE CLASSANT COMME ENSEMBLE 7 SEPULTURES SISES AU CIMETIERE DE BRUXELLES, CONCESSIONS N^{OS} 2158, 2217, 2970, 1450, 1451, 1440 ET UNE DALLE SANS N^O DE CONCESSION SISE A DROITE DE CETTE DERNIERE, A EVERE.

Le Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale,

Vu l'ordonnance du 4 mars 1993 relative à la conservation du patrimoine immobilier, notamment les articles 22 et 23;

Vu l'arrêté du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale du 22 décembre 1994 entamant la procédure de classement comme ensemble de 7 sépultures sises au cimetière de Bruxelles, concessions n°s 2158, 2217, 2970, 1450, 1451, 1440 et une dalle sans n^o de concession sise à droite de cette dernière, à Evere;

Vu l'avis du Collège des Bourgmestre et Echevins de la commune d'Evere émis le 27 mars 1995;

Vu l'avis de la Commission royale des monuments et des sites émis le 20 mars 1996;

Considérant que le propriétaire, la Ville de Bruxelles, a transmis ses observations le 23 mars 1995 et que celles-ci peuvent être

**MINISTERIE VAN HET BRUSSELS
HOOFDSTEDELIJK GEWEST**

BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING TOT BESCHERMING ALS GEHEEL VAN 7 GRAFMONUMENTEN GELEGEN OP DE BEGRAAFPLAATS VAN BRUSSEL, CONCESSIONS NRS 2158, 2217, 2970, 1450, 1451, 1440 EN EEN GRAFSTEEN ZONDER CONCESSION NR GELEGEN RECHTS VAN DIT LAATSTE, TE EVERE.

De Brusselse Hoofdstedelijke Regering,

Gelet op de ordonnantie van 4 maart 1993 inzake het behoud van het onroerende erfgoed, inzonderheid op artikelen 22 en 23;

Gelet op het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 22 december 1994 houdende instelling van de procedure tot bescherming als geheel van 7 grafmonumenten gelegen op de begraafplaats van Brussel, concessies nrs 2158, 2217, 1450, 1451, 1440 en een grafsteen zonder concessie nr gelegen rechts van deze laatste, te Evere;

Gelet op het advies van het College van Burgemeester en Schepenen van de gemeente Evere uitgebracht op 27 maart 1995;

Gelet op het advies van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen uitgebracht op 20 maart 1996;

Overwegende dat de eigenaar, de Stad Brussel, haar opmerkingen op 23 maart 1995 heeft meegedeeld en dat deze als volgt

résumées comme suit :

La Ville de Bruxelles n'est pas l'unique propriétaire.

La zone de protection est établie de façon arbitraire et ne répond pas à la définition de l'ordonnance. Elle est considérée de façon trop large.

Considérant que ces observations peuvent être rencontrées comme suit :

La zone de protection a été revue afin de rencontrer les observations de la Ville relatives aux perspectives et à la gestion du cimetière.

Les problèmes juridiques et administratifs concernant la propriété n'ont pas d'influence sur la valeur de l'ensemble et ne sont pas une objection au classement.

Sur la proposition du Ministre-Président chargé des Pouvoirs locaux, de l'Emploi, du Logement et des Monuments et Sites,

ARRETE :

Article 1er - Sont classées comme ensemble 7 sépultures concessions n°s 2158, 2217, 2970, 1450, 1451, 1440 et une dalle sans n^o de concession sise à droite de cette dernière, sises au cimetière de Bruxelles à Evere, connu au cadastre d'Evere, 2ème division, section B, parcelle n° 184 G2n, en raison de leur intérêt historique, archéologique et artistique, précisé dans l'annexe I du présent arrêté.

La délimitation de l'ensemble est reprise sur le plan figurant à l'annexe II du présent arrêté.

Art. 2 - La zone de protection relative à l'ensemble décrit dans l'article 1er comprend les concessions directement contiguës à l'ensemble repris à l'article 1er.

kunnen worden samengevat :

De stad Brussel is niet de enige eigenaar.

De vrijwaringszone werd willekeurig vastgelegd en beantwoordt niet aan de definitie van de ordonnantie. Ze is te breed opgevat.

Overwegende dat deze opmerkingen als volgt kunnen tegemoet gekomen worden :

De vrijwaringszone is herzien teneinde de opmerkingen van de Stad tegemoet te komen met betrekking tot de perspectieven en het beheer van de begraafplaats.

Juridische en administratieve problemen in verband met de eigendom hebben geen invloed op de waarde van het geheel en vormen geen bezwaar voor een bescherming.

Op de voordracht van de Minister-Voorzitter belast met Plaatselijke Besturen, Tewerkstelling, Huisvesting en Monumenten en Landschappen,

BESLUIT :

Artikel 1 - Worden beschermd als geheel 7 grafmonumenten concessie nrs 2158, 2217, 1450, 1451, 1440 en een grafsteen zonder concessie nr gelegen rechts van deze laatste, gelegen op de begraafplaats van Brussel te Evere bekend ten kadaster te Evere, 2de afdeling, sectie B, perceel nr 184 G2n, wegens hun historische, archeologische en artistieke waarde, zoals nader bepaald in bijlage I gevoegd bij dit besluit.

De afbakening van het geheel wordt aangeduid op het plan gevoegd in bijlage II bij dit besluit.

Art. 2 - De vrijwaringszone met betrekking tot het in artikel 1 beschreven geheel betreft de concessies onmiddellijk belendend aan het geheel vermeld in artikel 1.

Art. 3 - Les conditions particulières de conservation sont les suivantes :

a) La peinture d'éléments non peints, l'enduisage d'éléments non enduits ainsi que le nettoyage autre qu'à l'aide d'eau pure à pression basse contrôlée sont interdits.

b) L'entretien normal (la réparation immédiate des dégâts, l'étanchéage immédiat ou le recouvrement à l'aide de matériaux provisoires en cas d'urgence, le nettoyage des pierres, le dimensionnement logique des plantations aux alentours immédiats) est obligatoire.

Art. 4 - Le ministre qui a les monuments et sites dans ses attributions est chargé de l'exécution du présent arrêté.

Bruxelles, le 06/02/97

Par le Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale,

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale et Ministre des Pouvoirs locaux, de l'Emploi, du Logement et des Monuments et Sites

Art. 3 - De bijzondere behoudsvoorwaarden zijn de volgende :

a) Het beschilderen van niet beschilderde elementen, het bepleisteren van niet bepleisterde elementen evenals het reinigen op een andere wijze dan met zuiver water onder gecontroleerde lage druk is verboden.

b) Het normale onderhoud (onmiddellijke herstelling van schade, het onmiddelijk schoren of bedekken met voorlopig materiaal in dringend geval, het reinigen van de steen, de logische afmeting van de aanplantingen in de onmiddellijke nabijheid) is verplicht.

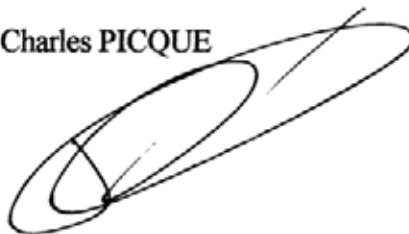
Art. 4 - De minister bevoegd voor de monumenten en landschappen, is belast met de uitvoering van dit besluit.

Brussel, 06/02/97

Door de Brusselse Hoofdstedelijke Regering,

De Minister-Voorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering en Minister van Plaatselijke Besturen, Tewerkstelling, Huisvesting en Monumenten en Landschappen

Charles PICQUE

ANNEXE I A L'ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE CLASSANT COMME ENSEMBLE 7 SEPULTURES SISES AU CIMETIERE DE BRUXELLES, CONCESSIONS N^{OS} 2158, 2217, 2970, 1450, 1451, 1440 ET UNE DALLE SANS NO DE CONCESSION SISE A DROITE DE CETTE DERNIERE, A EVERE.

Réf. cadastrale : 2ème division, section B, parcelle n° 184 G2.

Description sommaire:

En 1872, la Ville de Bruxelles décida d'établir un nouveau cimetière à Evere. La suppression des anciens cimetières de la ville (notamment dans le quartier Léopold) entraîna également le déplacement des concessions à perpétuité. Entre 1879 et 1888, quelque 900 concessions allaient être transférées à la nécropole d'Evere. Celles-ci furent groupées autour du grand rond-point partant de l'entrée principale, à droite de la grande allée. Certaines pierres tombales remontent même au XVIIIe siècle.

Conformément à la loi du 20 juillet 1971 sur les cimetières et les pompes funèbres, la concession à perpétuité de la plupart de ces tombes est arrivée à expiration. Elles risquent donc de disparaître.

La série se compose de quatre pierres tombales et de trois monuments funéraires. Initialement, ces tombes étaient disposées de-ci de-là sur le côté externe de la 22ème allée.

En 1983, les quatre pierres tombales furent déplacées et groupées avec les trois monuments funéraires à hauteur du Rond-Point du Bourgmestre, au début de l'allée 22, du côté du parterre 8.

Les pierres tombales sont les suivantes: D.J.S.S. Overman (+1869), concession numéro 1450, Van Sirtama-Van Grovestins (+1878), concession numéro 1451, John Romberg et Christine (+1779), concession numéro 1440, et enfin, la dalle simple et non datée recouvrant les ossements provenant du monastère des Alexiens.

Les pierres tombales se distinguent par leur simplicité. Certaines sont remarquables en raison de leurs inscriptions profondes à bords verticaux.

Les trois monuments funéraires de la série sont restés: P. Cordemans (+1904), concession numéro 2217, P. Dustin (+1896) sur le côté du parterre 8 et enfin, Lombaer Clémence (+1910) - Stienon Dieudonné (+1895) sur le côté du parterre 7.

Le monument funéraire de Pierre Dustin est le seul dont la concession ait été renouvelée. Il a été érigé par souscription. Le défunt était professeur d'université et président de la "Grande Harmonie".

Le monument représente un obélisque sur un socle soutenant un buste du défunt en uniforme paré de décorations. Le portrait a été réalisé par le sculpteur J. Dillens.

En forme de soufflet, le monument funéraire de Pierre Cordemans est orné d'un médaillon de bronze représentant le profil gauche du défunt. Cette oeuvre a été réalisée par le sculpteur G. Devreese.

Le monument funéraire de la famille Lombaer est constitué d'une stèle en granit écossais de 3 mètres de haut, couronnée d'une croix. La stèle porte un médaillon à l'effigie du Christ, au-dessus d'une feuille de palmier.

Intérêt présenté par le bien selon les critères définis à l'article 2, 1°, de l'ordonnance du 4 mars 1993, relative à la conservation du patrimoine immobilier :

Cet ensemble de sept tombes mérite d'être classé pour sa valeur historique, archéologique et artistique.

Originaires pour la plupart d'autres nécropoles bruxelloises, ces tombes furent transférées à Evere dès 1872. Elles se répartissent en deux groupes. Le premier - le plus ancien - se distingue par sa simplicité: il s'agit de pierres tombales gravées. Le second groupe, en revanche, présente un aspect plus monumental: des monuments funéraires dont un caveau. Très élégants, ces monuments se caractérisent par leur forme équilibrée et la richesse de leurs matériaux. Les portraits sont l'oeuvre des sculpteurs J. Dillens et G. Devreese, qui jouissaient d'une grande renommée à leur époque et occupent aujourd'hui une place importante dans l'histoire de la sculpture belge.

Vu pour être annexé à l'arrêté du 06/02/97

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale et Ministre des Pouvoirs locaux, de l'Emploi, du Logement et des Monuments et Sites,

A handwritten signature in black ink, consisting of several overlapping loops and a final flourish, positioned above the printed name.

Charles PICQUE.

BIJLAGE I VAN HET BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING TOT BESCHERMING ALS GEHEEL VAN 7 GRAFMONUMENTEN GELEGEN OP DE BEGRAAFPLAATS VAN BRUSSEL, CONCESSIONS NRS 2158, 2217, 2970, 1450, 1451, 1440 EN EEN GRAFSTEEN ZONDER CONCESSION NR GELEGEN RECHTS VAN DEZE LAATSTE, TE EVERE.

Kadastrale gegevens : 2de afdeling, sectie B, perceel nr 184 G2.

Beknopte Beschrijving :

In 1872 besliste de stad Brussel om een nieuw kerkhof op te richten in Evere. De afschaffing van de vroegere kerkhoven van de stad (o.a. aan de Leopoldswijk) had ook de verplaatsing van de eeuwigdurende concessies tot gevolg. Tussen 1879 en 1888 zouden een 900- tal concessies naar de nieuwe necropool van Evere overgeplaatst worden. Deze werden gegroepeerd langs het grote rond punt vertrekkend van de hoofdingang, rechts van de grote laan. Een aantal van de grafzerken dateren zelfs uit de 18de eeuw.

In gevolge de toepassing van de wet van 20 juli 1971 op de begraafplaatsen en de lijkbezorging zijn de termijnen van de eeuwigdurende concessie van de meeste van deze graven verstreken, zodat ze dreigen te verdwijnen.

De serie bestaat uit vier grafzerken en drie grafmonumenten. Oorspronkelijk lagen deze graven her en der verspreid langs de buitenkant van de 22ste laan.

In 1983 werden de vier grafzerken verplaatst en gegroepeerd met de drie grafmonumenten ter hoogte van het Rond Punt der Burgemeesters, aan het begin van de 22ste laan, kant van perk 8.

De grafzerken zijn de volgende : D.J.S.S. Overman (+1869) met concessienummer 1450, Van Sirtama-Van Grovestins (+1878) met concessienummer 1451, John Romberg en Christine (+1779) met concessienummer 1440 en tenslotte de eenvoudige deksteen voor gebeenten herkomstig van het Celrebroedersklooster die niet gedateerd is.

De grafstenen vallen op door hun eenvoud. Enkele zijn merkwaardig omwille van hun diepe inscripties met verticale randen.

De drie grafmonumenten van de serie zijn ter plaatse gebleven : P. Cordemans (+1904) met concessienummer 2217, P. Dustin (+1896) langs de kant van perk 8 en tenslotte Lombaer Clémence (+1910) - Stienon Dieudonné (+1895) langs de kant van perk 7.

Het grafmonument van Pierre Dustin is het enige waarvan de concessie werd hernieuwd. Het werd opgericht met intekening. De overledene was universiteitsprofessor en voorzitter van de "Grande Harmonie".

Het monument bestaat uit een obelisk op een sokkel met een buste van de overledene in uniform en met decoraties. Het portret werd gerealiseerd door de beeldhouwer J. Dillens.

Het grafmonument van Pierre Cordemans is blaasbalgvormig en wordt versierd met een bronzen medaillon waarop de overledene in linker profiel wordt afgebeeld. Dit werd gerealiseerd door beeldhouwer G. Devreese.

Het grafmonument van de familie Lombaer bestaat uit een stele in Schotse graniet van 3 m hoog, bekroond door een kruis. Op de stele werd een medaillon met de beeltenis van Christus aangebracht met daaronder een palmbiad.

Belang van het geheel volgens de criteria bepaald in artikel 2, paragraaf 1 van het besluit van 4 maart 1993 inzake het behoud van het onroerende erfgoed :

Dit geheel van zeven graven dient beschermd te worden om zijn historische, archeologische en artistieke waarde.

Voor het overgrote deel afkomstig van andere Brusselse necropolen, werden deze graven vanaf 1872 naar Evere overgeplaatst. De graven bestaan uit twee groepen. De eerste groep - de oudste - valt op door zijn eenvoud : grafzerken met inscripties. De tweede groep is monumentaler : grafmonumenten met een grafkelder. Deze monumenten zijn zeer fraai. Ze worden gekarakteriseerd door een uitgebalanceerde vorm en een rijkdom aan materialen. Voor de portretten werd beroep gedaan op de beeldhouwers J. Dillens en G. Devreese die in hun tijd veel aanzien genoten en thans een belangrijke plaats bekleden in de geschiedenis van de Belgische beeldhouwkunst.

Gezien om te worden gevoegd bij het besluit van 06/02/97 ,

De Minister-Voorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering en Minister van Plaatselijke Besturen, Tewerkstelling, Huisvesting en Monumenten en Landschappen,

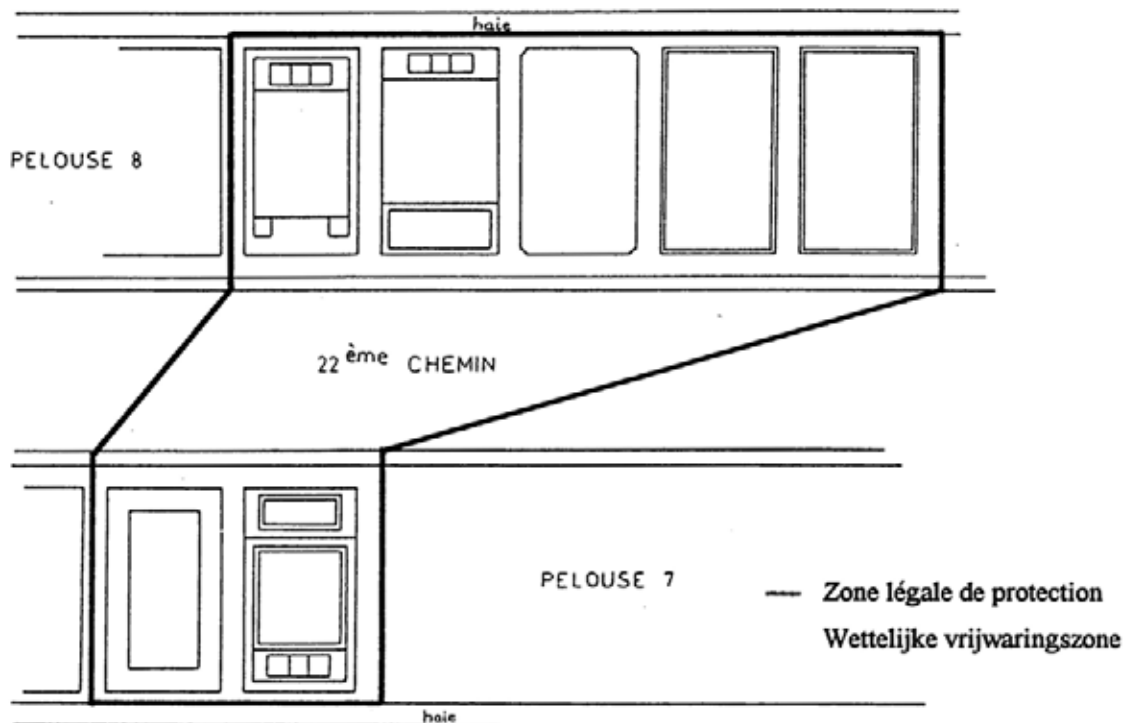
Charles PICQUE

ANNEXE II A L' ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE CLASSANT COMME ENSEMBLE 7 SEPULTURES SISES AU CIMETIERE DE BRUXELLES, CONCESSIONS N^{OS} 2158, 2217, 2970, 1450, 1451, 1440 ET UNE DALE SANS N^O DE CONCESSION SISE A DROITE DE CETTE DERNIERE, A EVERE.

BIJLAGE II VAN HET BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING TOT BESCHERMING ALS GEHEEL VAN 7 GRAFMONUMENTEN GELEGEN OP DE BEGRAAFPLAATS VAN BRUSSEL, CONCESSIONS NRS 2158, 2217, 2970, 1450, 1451, 1440 EN EEN GRAFSTEEN ZONDER CONCESSION NR GELEGEN RECHTS VAN DEZE LAATSTE, TE EVERE.

DELIMITATION DE L'ENSEMBLE

AFBAKENING VAN HET GEHEEL

Vu pour être annexé à l'arrêté du 06/02/97,

Gezien om te worden gevoegd bij het besluit van 06/02/97,

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale et Ministre des Pouvoirs locaux, de l'Emploi, du Logement et des Monuments et Sites,

De Minister-Voorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering en Minister van Plaatselijke Besturen, Tewerkstelling, Huisvesting en Monumenten en Landschappen,

Charles PICQUE